

POBL VREIZH

4^L

HERE 1980
NIV. 127

aman dindan :
amanac'h ar bloaz a zeu

1981

GENVEUR	C'HWEVRER	MEURZH	EBREL	MAE	MEZHEVEN	GOUHERE	EOST	GWENGLO	HERE	DU	KERZU
1 YAOU a. Gwalen	1 SUL a. Bleiz	1 SUL a. Bleiz	1 MERCHER a. Bleiz	1 GWENER a. Bleiz	1 LUN a. Bleiz	1 MERCHER a. Bleiz	1 SADORN a. Bleiz	1 MEURZH a. Bleiz	1 YAOU a. Bleiz	1 SUL a. Bleiz	1 MEURZH a. Bleiz
2 GWENER a. Gwalen	2 LUN a. Gwalen	2 LUN a. Gwalen	2 YAOU a. Gwalen	2 SADORN a. Gwalen	2 MEURZH a. Gwalen	2 YAOU a. Gwalen	2 SUL a. Gwalen	2 MERCHER a. Gwalen	2 GWENER a. Gwalen	2 LUN a. Gwalen	2 MERCHER a. Gwalen
3 SADORN a. Gwalen	3 MEURZH a. Gwalen	3 MEURZH a. Gwalen	3 GWENER a. Gwalen	3 SUL a. Gwalen	3 MERCHER a. Gwalen	3 GWENER a. Gwalen	3 LUN a. Gwalen	3 YAOU a. Gwalen	3 SADORN a. Gwalen	3 MEURZH a. Gwalen	3 YAOU a. Gwalen
4 SUL a. Gwalen	4 MERCHER a. Gwalen	4 MERCHER a. Gwalen	4 SADORN a. Gwalen	4 LUN a. Gwalen	4 YAOU a. Gwalen	4 SADORN a. Gwalen	4 MEURZH a. Gwalen	4 GWENER a. Gwalen	4 SUL a. Gwalen	4 MERCHER a. Gwalen	4 GWENER a. Gwalen
5 LUN a. Gwalen	5 YAOU a. Gwalen	5 YAOU a. Gwalen	5 SUL a. Gwalen	5 MEURZH a. Gwalen	5 GWENER a. Gwalen	5 SUL a. Gwalen	5 MERCHER a. Gwalen	5 SADORN a. Gwalen	5 LUN a. Gwalen	5 YAOU a. Gwalen	5 SADORN a. Gwalen
6 MEURZH a. Gwalen	6 GWENER a. Gwalen	6 GWENER a. Gwalen	6 LUN a. Gwalen	6 MERCHER a. Gwalen	6 SADORN a. Gwalen	6 LUN a. Gwalen	6 YAOU a. Gwalen	6 SUL a. Gwalen	6 MEURZH a. Gwalen	6 GWENER a. Gwalen	6 SUL a. Gwalen
7 MERCHER a. Gwalen	7 SADORN a. Gwalen	7 SADORN a. Gwalen	7 MEURZH a. Gwalen	7 YAOU a. Gwalen	7 SUL a. Gwalen	7 MEURZH a. Gwalen	7 GWENER a. Gwalen	7 LUN a. Gwalen	7 MERCHER a. Gwalen	7 SADORN a. Gwalen	7 LUN a. Gwalen
8 YAOU a. Gwalen	8 SUL a. Gwalen	8 SUL a. Gwalen	8 MERCHER a. Gwalen	8 GWENER a. Gwalen	8 LUN a. Gwalen	8 MERCHER a. Gwalen	8 SADORN a. Gwalen	8 MEURZH a. Gwalen	8 YAOU a. Gwalen	8 SUL a. Gwalen	8 MEURZH a. Gwalen
9 GWENER a. Gwalen	9 LUN a. Gwalen	9 LUN a. Gwalen	9 YAOU a. Gwalen	9 SADORN a. Gwalen	9 MEURZH a. Gwalen	9 YAOU a. Gwalen	9 SUL a. Gwalen	9 MERCHER a. Gwalen	9 GWENER a. Gwalen	9 LUN a. Gwalen	9 MERCHER a. Gwalen
10 SADORN a. Gwalen	10 MEURZH a. Gwalen	10 MEURZH a. Gwalen	10 GWENER a. Gwalen	10 SUL a. Gwalen	10 MERCHER a. Gwalen	10 GWENER a. Gwalen	10 LUN a. Gwalen	10 YAOU a. Gwalen	10 SADORN a. Gwalen	10 MEURZH a. Gwalen	10 YAOU a. Gwalen
11 SUL a. Gwalen	11 MERCHER a. Gwalen	11 MERCHER a. Gwalen	11 SADORN a. Gwalen	11 LUN a. Gwalen	11 YAOU a. Gwalen	11 SADORN a. Gwalen	11 MEURZH a. Gwalen	11 GWENER a. Gwalen	11 SUL a. Gwalen	11 MERCHER a. Gwalen	11 GWENER a. Gwalen
12 LUN a. Gwalen	12 YAOU a. Gwalen	12 YAOU a. Gwalen	12 SUL a. Gwalen	12 MEURZH a. Gwalen	12 GWENER a. Gwalen	12 SADORN a. Gwalen	12 SUL a. Gwalen	12 MERCHER a. Gwalen	12 LUN a. Gwalen	12 YAOU a. Gwalen	12 SADORN a. Gwalen
13 MEURZH a. Gwalen	13 GWENER a. Gwalen	13 GWENER a. Gwalen	13 LUN a. Gwalen	13 MERCHER a. Gwalen	13 YAOU a. Gwalen	13 LUN a. Gwalen	13 YAOU a. Gwalen	13 SUL a. Gwalen	13 MEURZH a. Gwalen	13 GWENER a. Gwalen	13 SUL a. Gwalen
14 MERCHER a. Gwalen	14 SADORN a. Gwalen	14 SADORN a. Gwalen	14 MEURZH a. Gwalen	14 YAOU a. Gwalen	14 SADORN a. Gwalen	14 MEURZH a. Gwalen	14 GWENER a. Gwalen	14 LUN a. Gwalen	14 MERCHER a. Gwalen	14 SADORN a. Gwalen	14 LUN a. Gwalen
15 YAOU a. Gwalen	15 SUL a. Gwalen	15 SUL a. Gwalen	15 MERCHER a. Gwalen	15 GWENER a. Gwalen	15 LUN a. Gwalen	15 MEURZH a. Gwalen	15 SADORN a. Gwalen	15 MEURZH a. Gwalen	15 YAOU a. Gwalen	15 SUL a. Gwalen	15 MEURZH a. Gwalen
16 GWENER a. Gwalen	16 LUN a. Gwalen	16 LUN a. Gwalen	16 YAOU a. Gwalen	16 SADORN a. Gwalen	16 MEURZH a. Gwalen	16 YAOU a. Gwalen	16 SUL a. Gwalen	16 MERCHER a. Gwalen	16 GWENER a. Gwalen	16 LUN a. Gwalen	16 MERCHER a. Gwalen
17 SADORN a. Gwalen	17 MEURZH a. Gwalen	17 MEURZH a. Gwalen	17 GWENER a. Gwalen	17 SUL a. Gwalen	17 MERCHER a. Gwalen	17 GWENER a. Gwalen	17 LUN a. Gwalen	17 YAOU a. Gwalen	17 SADORN a. Gwalen	17 MEURZH a. Gwalen	17 YAOU a. Gwalen
18 SUL a. Gwalen	18 MERCHER a. Gwalen	18 MERCHER a. Gwalen	18 SADORN a. Gwalen	18 LUN a. Gwalen	18 YAOU a. Gwalen	18 SADORN a. Gwalen	18 MEURZH a. Gwalen	18 GWENER a. Gwalen	18 SUL a. Gwalen	18 MERCHER a. Gwalen	18 GWENER a. Gwalen
19 LUN a. Gwalen	19 YAOU a. Gwalen	19 YAOU a. Gwalen	19 SUL a. Gwalen	19 MEURZH a. Gwalen	19 GWENER a. Gwalen	19 SADORN a. Gwalen	19 MEURZH a. Gwalen	19 GWENER a. Gwalen	19 LUN a. Gwalen	19 YAOU a. Gwalen	19 SADORN a. Gwalen

HARPIT POBL VREIZH

KRP 2746-79 ROAZON
CCP RENNES

4^e listennad

M. Feuvrier,	
Moncontour-de-Bretagne	20,00
P. Gregam, Plerin	10,00
M. Andro, Roazon	60,00
Charles L., Speied	10,00
L. Kervoas, Lannuon	60,00
G. Le Saux, Sant-Brieg	10,00
P. Le Gall, Plougerne	10,00
H. Gilles Evreux (27)	25,00
G. Ar C., Sant-Tegoneg	10,00
J. Peltier, Gwened	55,00
P. Le Rest, Tregon	25,00
P. Le Gallic, Pantin (93)	20,00
G. Travel, Gwimilio	10,00
	335,00
Diwar al listennadoù all	1155,00
War-un-dro	1490,00

Trugarez vras d'hon profourion eus ar mis-mañ, daoust ma n'int ket stank... Setu ez eo skañv awalc'h plad ar gest ar mis-mañ adarre. Kompren a raer ervad na pegen diaes e vez da dud hag a zo o labourad, gwreg ha bugale dezo, espern ur bern arc'hant en dez hiziw, gant ar c'hresk aet hag o telc'her da vont war beb tra. Hag eveljust e vez diaes-soc'h c'hoazh d'un den dilabour lakaad arc'hant a gostez ewid henn kass da b/POBL VREIZH...

Memestra e koust ker un niverenn eus POBL VREIZH ; ezomm bras zo arc'hant eta. Dalc'hit da gass ho kwenneien da b/POBL VREIZH, ha, gwelloc'h c'hoazh, klaskit komananterion newez da b/POBL VREIZH : en dez hiziw, ur c'homanant a dalvez aour. Trugarez vras deoc'h diwar vremañ, lenne-
rion ger ; klaskit, ha kavit beb a gomananter newez : aessoc'h-a-se e chomo ar gasetenn en he sav.

DEIZIADUR 1981

Mont a ra « armanac'h » 1981 d'ober pajenn gentañ Pobl Vreizh ar wech-mañ. Bez ez eo an armanac'h-se unan bras (76 x 53), e daou liw. Kavet 'vez da breanañ (10 L. an tamm, 13 L. gant ar misoù-kass) e ti an UDB, BP 304, BP 29273 BREST-Cedex, pe gant isili kement kevread zo eus an UDB.

KOMANANTOÙ

	boutin : 40 L	V
P	skoaz : 60 L	R
O	pe ouzhpenn	E
B	KRP ROAZON	I
L	2746-79	Z
	CCP RENNES	H

Pa weler pegen stank eo ar re yaouank hag a lak o hanw da zeskiñ (pe da beurzeskiñ) brezhoneg — memes ma ned aont ket oll beteg penn, hag anad eo e chom meur a heni gant ar c'hoant deskiñ, heb mont pelloc'h —, e tlefe meur a heni eus an dud yaouank-se dont da c'hoùd ez eus eus POBL VREIZH, ha komanantiñ. Eveljust, unan bennag a ra. Mes kalz muioc'h a chom heb ober. Lod a sell douzh ar brezhoneg evel un dra santel n'ema ket da vezañ saotret gant ar politik. Hag ez eo POBL VREIZH politikel ha kulturel war ar memes tro. Ne vez ket saotret ar brezhoneg gant ar politik : politikel eo kudenn ar yezhoù nann-ofissiel er Frañs, ne vern penaos, hag e vo politikel an diskoulm, mar bez unan ur wech bennag. Martese ne blij ket da lod eus mignoned ar brezhoneg politikerezh an UDB, m'eo POBL VREIZH ar gelaouenn vrezhoneg n'eo ket ponner war b/POBL VREIZH poues an UDB, hag e roomp, muiañ ma c'hellomp, ar gomz da veur a heni, da dud n'emaint ket e-barzh an UDB, na tomm douti zoken. Setu ez eus tu da vezañ komanantet da b/POBL VREIZH heb bezañ a-du gant an UDB, en ur vezañ memes esel eus ur strollad politikel all, pe tomm doutañ. Bez e c'heller bezañ komanantet da b/POBL VREIZH, dre istim ewid kement a vez moulet e brezhoneg, politikel, kulturel, pe get.

Ahanta ! Laouen e vefemp ma teufe meur a heni da gomanantiñ da b/POBL VREIZH. Sed e vo red d'ar re a zo komanantet dija mont da duta : tutit neuse, tudoù. Ur wech c'hoazh e lâromp deoc'h kement-mañ : « poaniañ 'ray skipailh POBL VREIZH da roiñ d'he lenneion brezhoneg yac'h ha bew da lenn beb mis ». Deoc'h-c'hwi neuse, lenne-
rion ha komananterion ger, da gass deomp ul lizher, ur chekenn, ha da lakaad unan all da gomanantiñ. War fallaad ez a an abadennoù tele, setu e chomo ganeomp meur a eur-wezh-nos da veilhañ araog mont da gous-
ked : amzer 'vo da lenn POBL VREIZH epad abardaewezhioù hir ar gouañv.

Trugarez vras, lenneion ha komananterion ger, ha bec'h d'ar c'homanantoù newez !

POBL VREIZH

Ti-Moullerezh « Iroise »
29200 Brest
Renner ar gelaouenn :
Fañch Morvannou C.P.P.A. 50 091
1500 skwerenn

Komanantit d'ar gelaouenn bolitikel nemeti e
brezhoneg penn-da-benn

Pobl Vreizh (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREST-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant

Boutin : 40 L (1)

Skoaz : 60 L pe ouzhpenn (1)

Estrenvro : 60 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant

dre chekenn-bost (1)

dre vandat-lizher (1)

dre chekenn-vank (1)

CCP RENNES 2746-79

AN U.D.B.

Abaoe bloawezhioù e sav an U.D.B. he mouezh 'eneb da blanedenn kreis Breizh, kontet da vezañ ur vro di-zro ha gouez, mad da gass he bugale d'ar c'hêrioù ha kondaonet da verwel tamm-ha-tamm. An dra-se eo bet politikerezh ar gouarnamant ewid ar wech, med gwashaet eo ar jeu abaoe un eurtad. N'eus nemed kompren penaos, en ur ober 10 vloaz, zo bet kollet 10 000 labourer-douar, divroet 1000 den beb bloaz, ha skoet 10 gwech muioc'h a dud dilabour ! Digresket eo poblañs kreis Breizh deus 10% e-kehid-se, ha serret n'ouson ket ped skol, ped klass, ha ped skolach war ar maes memes.

Arru eo poent harzañ an divroñ-se, an diboblañ pe didudañ-se, ha lañs an dilabour, eme an U.D.B. ; anes se e tay kreis ar vro da vezañ peus-goul-
lanter heb dale, ur gouelec'h hag ur mirva war un dro, peogwir e plij da vakañserien ar c'hêrioù bras, ouzoc'h awalc'h, dont d'ar « menez » da aweliñ ar penn en ur vro ken sioul ha ken kâer, sañset !

« UR BANNAC'H AER DA
C'HORTOS AHANOMP
DA VERWEL »

N'ema ket an U.D.B. he hunan o klemm hag o stourm da rikouriñ kreis Breizh, rag ar sindikajoù labourerien, peisanted ha skolaerien a wel awalc'h bremañ pessort kont zo bar vro, ha ma ta ur vicher da zisteraad e vo tizhet ha tapet ar re all (an usinoù boued ma tigresk al labour-douar, lakomp, pe ar skolioù hag ar servijoù publik ma timinuv an dud) ; beteg tud an tu dehoù zo laket nec'het gant an dilañs a zo ba kreis ar vro. Se zo kaos moarvad eo deuet kreis Breizh war an tapis e-barzh Kusul Breizh ar bloaz-mañ. Galwet oa ar gusulierien da studiañ stad reuseudig diabarzh ar vro ha da votiñ un toullad traou kenniget gant ar prefed, eveljust, rag hemañ eo

BA KARAES : DELC'HER PENN !

mestr bras ar c'husul, evel ouzoc'h. Hir oa danevell ar prefed, ha sklaer awalc'h studi ar c'hudennoù, peogwir 'adkemere komzoù evel « didudañ » hag all, med ar c'hennigoù, siwazh, 'oa dister net : n'int nemed un aluson, brusun, evel e vez ràet d'ar paour, pe gwashoc'h c'hoazh, taolet d'ar c'hi, dehe da reiñ peuc'h d'ar pinwidig pe d'ar mestr ; hag i votet eveljust gant kusulierien sentus an tu dehoù, ar c'hennigoù-se zo evel « ur bannac'h aer da c'hortos ahanomp da verwel », da laras ur maer deus ar vro pewart bloaz so dija diwar-benn politikerezh ar gouarnamant amañ gis-mañ !

500 DEN O VANIFESTIÑ BA RUIOÙ KARAES

Dleet oa d'an U.D.B. embann he soñj, ha disklêriañ ar falsremedoù aliet gant mewel bras ar Stad. Ahend-all, n'eus bet nemed komunisted ar P.C.F. (kreñv er « menez » abaoe ar bresel) o reiñ o meno, ha chomet int etre daou soñj : kaoud faot gant ar « musulioù »-se pe fougeal da vezañ sachet ewezh ar prefed hag ar gouarnamant war hon bro (ar pezh a zispleg ar « c'hoñsensus » etre ar gomunisted hag an tu dehoù da vare ar vot).

Setu, d'ar 20 a vis Gwengolo, da geñver emvod ar c'hozh-amzer Kusul Breizh ba Roazon, e oa pedet stourmerien ha mignoned an U.D.B. dont da Garaes da vanifestiñ. Ha stank int deuet, deus kreis Breizh, deus an dro, deus pelloc'h a-wechoù, war-dro 500 (e-lec'h an 300 a oa gortàet ganeomp), o vanifestiñ hed-ha-hed ar ru vras, deus plassenn an ilis d'ar gar

ba kreiskêr isellañ, hebiou d'an A.N.P.E., d'an ti-kêr, o huchal « labour e kreis Breizh », « un diskloum : an emerenezh » ha sloganioù all. Ne oa ket bet gwelet kemend-all a dud, da lâred ar wirionez, abaoe manifestadegoù bras ar bloawezhioù 70 pa vese emglew etre an sindikajoù ha lañs gant an tu kleiz, pe abaoe bodadeg kentañ GALV ba Karaes, ur pennadig so...

DELC'HER KROG HA DELC'HER PENN !

Kent mont da vale ha da hopal ba kreiskêr e oa bet ar stourmerien o selaou un toullad kamaraded o komz diwar-benn kudennoù o micher pe o c'horn-bro. **F. Favereau**, penn kevread U.D.B. Kreis Breizh a zisplegas, da zigentañ, petra en deus gwraet

ar strollad abaoe pewart pe bemp bloaz so ewid difenn ar Poher, perag en deus choaset ar mare-mañ da vanifestiñ, ha petra a gennig da ziluziañ kudennoù al labour-douar, an dilabour hag ewid delc'her buhez war ar maes. Goude-se oa ràet ar gomz d'un toullad tud : **Ch. Lollier** deus Spezet, diwar-benn e vicher labourer-douar ha sevel loened ; **Sylvie Gillet**, konsailheres Perzhken (tal ar Gemene) ; **Ifig Remond**, konsailher St-Hern ha kelenner, diwar-benn ar skolioù hag ar c'hlassoù a vez serret ; **Yannig Oulc'hen**, adjoent-maer Karaes war stad an traou ba kêr ; **K. Pierre** deus Poullaouen, war sujed ar stank vras a zo da vezañ savet war Ster Aon (da gass dour da Blogo mechañs), **J.L. Moal** deus an Uhelgoad, war an dilabour a ren en tu-se. **R. ar Prohon**, a oa just awalc'h o tont deus komision Kusul Breizh, a zisplegas pegen treud, pegen dister, pegen touellus ha pilpous oa kennigoù ar prefed (na ra nemed desrevell promessoù **Giscard**, gwraet d'ar re a oa bet o weled anehañ en Elysée en Mezheven). Ha da zisoc'hañ, **Marie-Claire Korr**, en hanw Burew Politikel an U.D.B., a embannas hon soñj : 'eneb d'ar gouarnamant ha da nerzhoù an tu dehoù a glask mogañ hon sewenadur, hegañ an nukleel ha bremañ, adfram-mañ al labour-douar, ar pesketaerezh hag an industrierezh (elektronik, gweturioù, boued-mir ha friturioù...) diwar-goust labourerien Breizh, ha goude en em zebr an tu kleiz gall, n'eo ket chom diflach ha diseblant a zo d'ober, med DELC'HER PENN d'an awelioù fall ha DELC'HER KROG diouzh hon gwellañ, da c'hortos delc'her ar stur.

J. Poher

UR SELL WAR-DREÑV : festival sinema ar minorelezhioù broadel e Douarnenes

Danvez trede festival sinema ar minorelezhioù broadel (1-7 a vis Gwengolo) a oa, goude ar C'hebek hag an Indianed, an DOM-TOM er bloaz-mañ.

Perag an DOM-TOM, ha n'eo ket ar C'hatalogn pe pobladoù kozh an Aostrali ? Peogwir e vez kaos alies deus an DOM-TOM er maerou-mañ, ha peogwir, daoust dezo bezañ grevus, n'eo ket anavezet kaer kudennoù an DOM-TOM gant an dud.

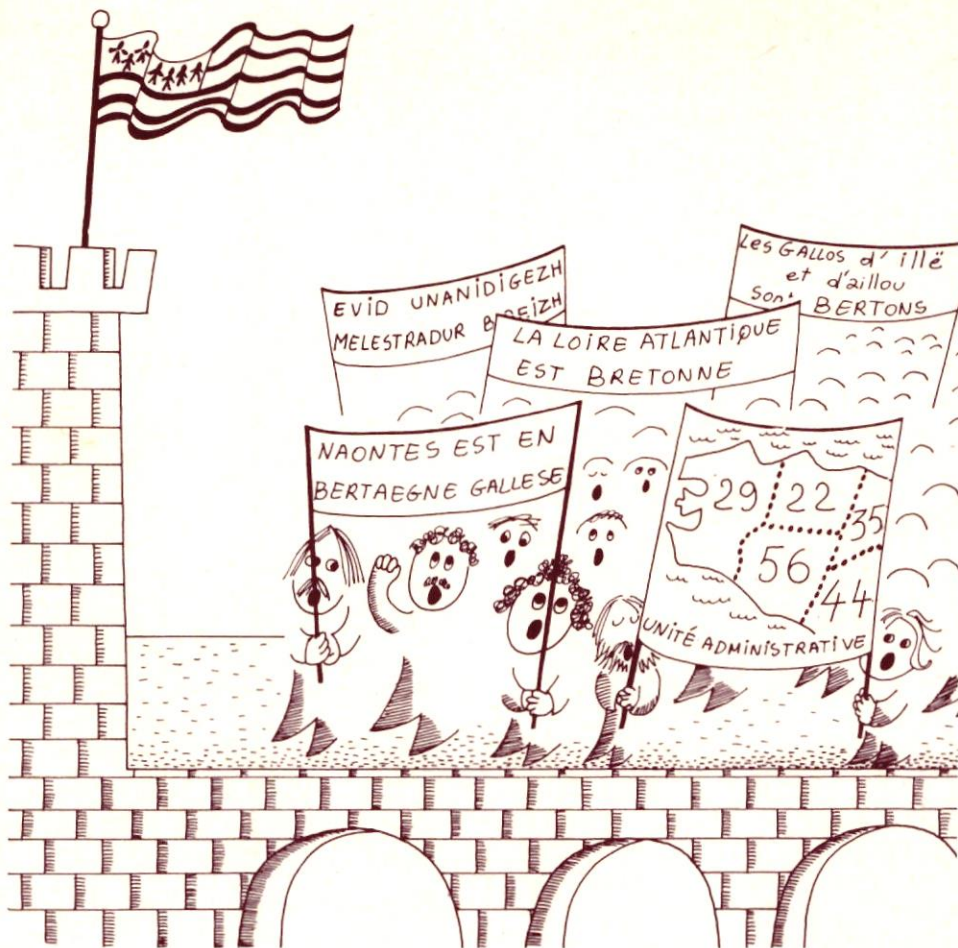
Ar re a blij ar sinema dezo o deus disoloet, en tu all d'ar broioù pell-se, peheni eo buhez politikel ha sossial ar pobloù bihan, a vew e-diabarzh ar memes framm politikel 'vel ar Vretoned, ar Vasked, h.a... : ur framm politikel hag a vez gwraet ar « Stad c'hall » anezhañ.

Mad eo gouzoud e vez harpet ar sinema politikel er Martinik gant Aimé Césaire, maer Fort-de-France. Pedavare hag e pelec'h e vo gwelet kemendull e Breizh ? Daoust hag un newez-amzer breizheg a zeuio da heul heni Inizi an Antilhes ? Ar re a fell dezo lakaad ar sinema breizheg en ur stad uhelloc'h o devo bet tro d'ober o mad eus ar filmoù savet gant tud an DOM-TOM pe diwar o fenn.

Bez ez eus un 30 pe 40 a filmoù diwar-benn an DOM-TOM : dokumanterioù, reoù faltasi, poliss hag all. En tu all d'ar filmoù, ez eus bet tu da gomz gant an « dileuridi » eus ar pobloù bihan-se : Kanaked, Tahissianed, Reunionis, Gwadeloupeaned... An Antilhes dreistoll zo bet ur vengleuz ewid kass ar gaos en-dro. Ur « vengleuz » a labourerien, o flanedenn kuitaad ar vro, ez int iwe : a vandennadoù ez int bet partiet, ewid dont beteg ar Frañs, da glask enni al labour a vez nac'het outo eno. Stank mat eo paotred an Antilhes e Penn-ar-Bed : diskouezet o deus penaos e vez koloniset o inizi gant ar c'hospitalism ; distruj a ra hemañ ekonomiezh ar vro, kement ha gwerzhañ, di-zañjer, e vouestoù-mir (lejumaj, pesked). Na pegen aes eo pesketa fonnus dre eno koulskoude ! Na pegen aes eo lakaad fleur da zont el liorzennenniget-se ! Netra : ar framm ekonomikel eus an Inizi zo etre daouarn un nebeud tud n' emaint ket memes o chom eno, mes, da c'hortos, e rank ar re yaouank mont kuit, ha n'eo mad an Inizi-se nemed da zegemer touristed pinwidig...

Gwashoc'h ema an traoù dre eno eged dre amañ. Mes nag a draou boutin etre an diw vro ! Ar memes enebour hon eus : an arc'hant bras o vougañ ekonomiezh ar broioù sujet, ar Stad C'hall o waskañ war bersonelezh ar pobloù lakaet ganti en he domani, ewid bezañ surroc'h d'o mestroniañ penn-da-benn an abretañ ar gwellañ.

Kevrenn Zouarnenes

Tennet diwar *Le lian* niv. 8 diskar-amzer 1980

Naoned e Breizh !

Meur a gant a dud a oa e **Naoned**, kêrbenn Vreizh, d'ar sadorn 18 a vis Here, deredet eus pewart c'horn ar vro, ewid roiñ da c'hoùd da Naonedis ez eo hag e chom an departamant m'ema Naoned er penn anezhañ **unan eus ar pemp a ya d'ober Breizh...**

Braw e oa an amzer, digoumoul an oabl ha splann an heol. War **blasseñ Vreizh**, war zerezioù an ti-post, e krogas ar vanifestanted d'en em vodañ ; banieloù Breizh gante e-leizh, ha gitonioù ar c'hevreadoù UDB, mes iwe re strolladoù all... Hag e tiblassas ar vanifestadeg dre ruioù kreis kêr Naoned, o huchal « Naoned e Breizh ! », meur a zeg gwech, hag a-boues penn. Stank mat e oa an dud e kêr en abar-daewezh kaer-se a vis Here, setu e klewas meur a heni hanw eus « Breizh », pa ne vez hanw gant ar c'hasetennou, ar radio, an tele, ar paperennoù, ofissiel pe get, o tont eus ar Prefedti, nemed eus « Broioù al Liger »...

Ar gartenn a vez gwelet amañ da skwer, ez eus bet moulet **500 000** skwerenn anezi, diwargoust paeerien-dailhoù ar « Pays de Loire »-se, re departamant Naoned en o zouesk eveljust. 500 000

skwerenn n'eo ket 500 eo. Red eo e vefe isel an emskiant a « Pays de Loire » e-touesk tud vad ar « Sarthe », ar « Mayenne », ar « Loire Atlantique », ar « Vendée », hag ar « Maine-et-Loire », a-benn en em lakaad da voulañ 500 000 skwerenn eus ur gartenn ken vil, ken euzhus hag homañ. Ma ne ouiem ket araog, bremañ, e ouezomp petra eo kaoud **ar galloud**. Hag ur galloud diharz, d'ober n'eus forzh petra. D'ober meur a abadenn gwalc'hiñ-empenn, da skwer, rag diaes e vo skarzhañ er maes eus memor hag eus empenn Bretoned departamant Naoned ez int Bretoned. Hag en deus ar galloud hardizhegezh awalc'h ewid lakaad ar gartenn-se dindan talbenn « Bloawezh ar Glad »...

Skignet eo bet ar 500 000 kartenn-mañ epad an hañv, ewid netra... Dihunomp, Bretoned, pe ne vo ket mui ahanomp a-benn fin ar c'hantved... Dija eo bet lamet diganeomp ar pinwidikañ hag ar poblekañ eus hon departamantoù, heb goulenn e ali digant den. Bez ez eo ar Stad C'hall ur gwall vekanik, gouest da dousañ, da grignad, da lakaad da gousked... Dihunomp, poent eo !

UN TAOL DIVALAW OUZHPENN A-ENEB DA VREIZH...

Lakaet ez eus bet e gwerzh epad an hañv, gant an embannadurioù **Ouest-France** ul levr, skrivet e galleg eveljust, dindan an talbenn « **La région Bretagne** », skeudennoù ennañ e-leizh ; bez ez eo al levr-se ur gwir atahinerezh a-eneb d'ar Vretoned hag ur skwer ouzhpenn eus bolontez mennet ar gouarnamant da rannañ Breizh ha da lakaad er maes anezi an 950 000 a Vretoned eus departamant an Naoned.

An tamm levr-se zo bet kaset da benn a-drugarez da servijoù ar « Gefridi Rannvroel », hag a zo strollad-gourc'hemenn ar Prefed-Rannvro ; med d'ar Vretoned o hunan da baeañ ar faturenn, peogwir ez eus bet roet urzh gant an EPR (« Etablissement Public Régional ») da ragprenañ 5 000 skwerenn eus al levr ; ul levr na vefe ket bet lakaet da zont er maes, ma ne vefe ket bet eus ar ragprena-denn-se. Deuet e oa ar Prefed a-benn da gaoud assant ar re zilennet-Rannvro, sed e seblant ar geustereenn bezañ bet gwraet herwez al lesenn, mes moarvad ne ouie ket an aotronez-se (al lodenn vrassañ anezo ataw) e vefe skarzhet Bro-Naoned er maes eus levr. Ma ! Skarzhet eo bet koulskoude, ha penn-da-benn, ken war dachenn ar mererezh, ken war re an istor, en douaroniezh, an ekonomiezh, an arzoù, an ti-saverezh, ar c'hultur, h.a., h.a. Moarvad ez eo bet touellet al lodenn vrassañ eus an dud dilennet, rag petra bennag m' emaint

eus an tu dehoù, ul lodenn vras anezo bepred, n'int ket tud prest da vressañ dalc'hmad o c'houstiañs ewid ober plijadur d'ar gouarnamant.

D'ar 14 a vis Eost e skrive ar Prefed-Rannvro da isili Kusul-Rannvro « Breizh », ha da re ar C'homite Ekonomikel ha Sossial e oa ezomm bras eus ul levr sort-se o tenañ da vuhez ar rannvro...

Komzoù souezhus, pa ouier pegen stank eo, abaoe un nebeud bloawezhioù, al levrioù gouestlet da Vreizh, d'an istor, d'an douaroniezh, d'an ekonomiezh, d'ar c'hultur anezi, hag, araog peb tra, ez eo red menegiñ al levrioù istor ha douaroniezh embannet gant SKOL VREIZH, hag a zo levrioù eus an troc'h kentañ...

Delc'her a ra an Aotrou Prefed-Rannvro da vont gant e gaosioù, en ur lâred e c'hello hivisiken kass al levr-se da vagad niverus ar genskrivieren, ken gall, ken estren, hag a vez o klask kaoud titouroù diwarbenn « Rannvro-Vreizh ».

Setu hag a zo splann, sklaer ha fraezh. Neuse, setu ase ul levr, paeet gant ar baerien-dailhoù eus Breizh, hag a zo bet savet ewid ober bruderezh e-diabarzh skolioù Breizh ha dirag ar gasetennerien c'hall hag estren, bruderezh ewid ur Vreizh lamet diouti departamant Naoned, bruderezh ewid ur Vreizh vac'hagnet.

Poent eo enebif eveljust. N'eo ket red skrivañ d'ar Prefed : ur c'holl amzer. N'eo ar Prefed nemed un ibil

e-barzh ur mekanik bras gwraet ewid flastrañ personelezh Vreizh hag achuif ganti. Skrivañ da renerezh **Ouest-France** ? Daoust hag-efiv e oar pennoù bras **Ouest-France** petra eo kaoud mez ? N'eo ket sur. Skrivañ d'an dud dilennet ? Daoust hag-efiv ez int estreded defived kaset war raog gant ur bugul a-ziavaes bro ?

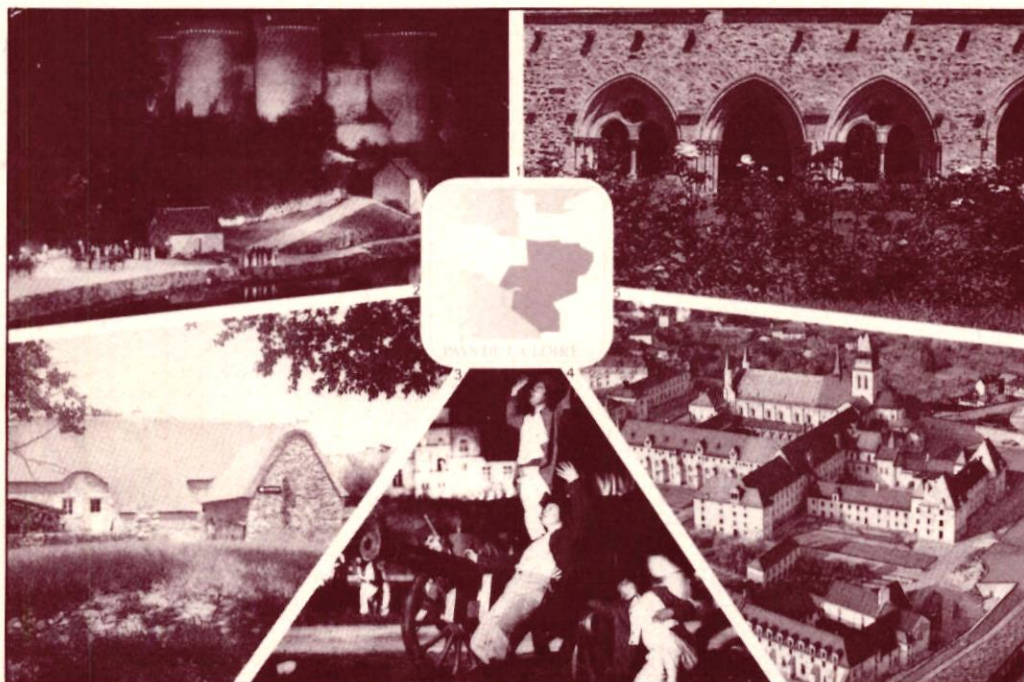
Red eo d'an nebeutañ roif da c'hoùd pere eo ar Vretoned hag o deus assantet kenlabourad gant o fluenn da sevel an oberenn distruj-se ; setu amañ neuse ar roll a zisenor :

Bernard GUEGUEN
Colette GUILMAUT
Gilbert LE GUEN
Louis LE CUNFF
André MUSSAT
Hervé PORS

Ar vezh ruz warne, eveljust. Petra ne rafe ket tud zo ewid un dornad moneiz ?

Sed ase keleier n'int ket eus ar re wellañ. Red eo e vefe c'hoazh eus Bretoned taer awalc'h ewid enebif ouzh kement a vez gwraet ewid lakaad da badoud ar gaou gwraet outo hag ouzh Breizh, douzh he bihannaad evelse ha douzh lakaad Bro-Naoned en ur bastell-vro a lam diganti he fersonelezh vreizheg.

RADIO - U.D.B.
Tel. (16.98) 80.18.47

À l'occasion de l'année du patrimoine la Région des Pays de la Loire est heureuse de vous offrir cette carte postale. Elle vous invite à découvrir la variété de ses traditions et de ses créations.

PENNAD-KAOS GA

Pobl Vreizh : Jil Killivere, tremenet 't eus, bloaz so, da v « bacc » e brezhoneg ?

Jil Killivere : Ya, hag er bloaz-mañ n'eus bet « bacc » ebed e brezhoneg, ha se zo un torr-penn... Me gave 'din e vije bet unan pe en euskareg, pe e korseg, pe en oksitaneg, med, diwar ar pezh a ouezan beteghenn, n'eus ket bet.

P.V. : Ha perag 'ta ?

J.K. : Martese n'eo ket bet komprenet penn-da-benn afer ar « bacc » e brezhoneg. Bez ez eo ar « bacc », ewid an dud a-ziwar ar maes, pe o labourad e kêr mes bet miret ar yezh ganto, un dra a-boues : an « deskadurezh », ha setu perag 'm boa gwraet anezhañ e brezhoneg iwe, ewid lakaad da dra anad, mar kares, e talvez ar brezhoneg d'un dra bennag all, estreged ewid kaoseal deus buhez ar pemdez, ewid reiñ da c'houzoud e c'heller displegañ n'eus forzh petra e brezhoneg.

Ahendall, tremen ar « bacc » e brezhoneg n'en deus talvoudegezh ebed a-benn ar fin. Bez ez eo ar « bacc » un diplom n'ouson ket re vad ma tleer kaoud doujañs outañ. Bez ez eo alc'hwez un aosadur sossial hag a zo fall. Ha setu, martese, tud yaouank zo n'o deus ket klasket passeal anezhañ e brezhoneg. Bez ez eus bet, ouzhpenn, « circulaire » **Beullac** — un den bet c'hwec'h mis oc'h ober e soñj war an afer-se, ewid embann a-benn ar fin ne oa ket moian passeal ar « bacc » e brezhoneg.

C'hwitet ewid ar bloaz-mañ. Martese bloaz 'zeu e vo unan bennag. Fiziañs 'm eus.

P.V. : Kroget out, newez so, da gemer perzh e-barzh ar stourm

'eneb d'an arme. Perag bezañ objektour ?

J.K. : Da gentañ e rankes stourm herwez ar pezh ez out iwe. C'hoarvezoud a ra traou ganit. E 1976, pa oan o passeal ar « bacc » ewid ar wech kentañ, 'm boa dija soñjet ober anezhañ e brezhoneg. Ne oan ket deuet a-benn. Aet da glask va « bacc » ewid an eil gwech, eo deuet ganin, hag e brezhoneg... Hiziw, tapet ganin va daou vloaz warnugent, e rankan, sañset, ober va c'hoñje, hag 'm eus lakaet em soñj, pemp bloaz so dija, nac'h kement na blijfe ket din, pe, ewid lavared gwelloc'h an traou, kement a nac'hfe ouzhin mont warzu ar sokialouriezh. Hag, ewidon-me, ez eo an arme ur skoilh. Setu ez an dezi.

P.V. : Perag out a-eneb da arme Vro-C'hall ?

J.K. : Bez ez eus tud evel **Coro, Mat, Even** hag a zo savet a-eneb d'an arme, hag o deus nac'het ober o c'hoñje abalamour ma oant Bretoned, ha ne felle ket dezo mont da servij Bro-C'hall se zo un dra. Me n'on ket e-gis-se.

P.V. : Ha ma vije bet un arme vreizheg ?

J.K. : E nac'hfen an arme e Breizh ! N'on ket feulz... Bez e c'hellan chañch. Peb heni a c'hell lakaad e soñj da chañch. Med beteghenn on 'eneb krenn seurt traou, a-eneb da hent ar marw. Heñchoù all zo.

P.V. : Nac'hañ 'res an arme dre vras, neuse ?

J.K. : Ya, ha klewet eo bet **Becam** o lavared en deiz all e Pluguan : « Ma fell dit kaoud ar peuc'h, krog da aosañ ar bresel ». Ataw e vez ar bresel digarez an armeoù. Ar bresel n'eo nemed

frwezhenn vrein lesenn ar gounid. Ataw e teu ar bresel eus lesenn ar muiañ possubl a c'hounid, heni ar c'hapitalism hag an imperialism. Da'm soñj ne zeu ket eus lec'h all.

'T eus nemed gweled perag ez eur aet da vreseliañ er Vietnam, perag ez a Bro-C'hall da glask afer er Zair, er Tchad, er Sahara... Perag ema an URSS hag an USA o klask ober bresel an eil d'eben ? Peogwir diouzh un tu ez eus ar gapitalisted, diouzh un tu all ar gomunisted, hag e klask an eil re hag ar re all bezañ mestr war ar bed. Se zo imperialism... Hag a-benn ar fin, 'forzh pesort bresel a zeu deus al lesenn-se, heni ar muiañ gounid. Ewidomp-ni, e tleer diskar al lesenn-ne, hag a zo 'eneb krenn d'ar sokialouriezh.

P.V. : Hag ewid ar pezh a sell Bro-C'hall ?

J.K. : Droch e kavan politikerezh an arme e Bro-C'hall. Da gentañ ne c'hellan ket gousañv ez afe soudarded c'hall d'en em gannañ er broioù a lavaren bremaig, ewid miroud eh en em savje ar vroidi abalamour da interestoù ekonomikel ar broioù-se... N'on ket a-du e vefe gwerzhnet armoù kennebeud. Hag ema Bro-C'hall an heni gentañ eus ar bed oll ewid ar gwerzhañ-armoù, dre benn. Hag ouzhpenn gwerzhañ da Afrika ar C'hreisteiz, se zo bezañ gouenne-lour... Gwelet ez eus bet iwe e vese kasset d'ar Marok, tankoù, da vezañ implijet a-eneb d'ar Polisario, hag a vese gwraet e Afrika ar C'hreisteiz, dindan ul lissañs gall... Ur redadeg spontus zo ewid ober armoù, pa weler milionoù a dud o verwel gant an naon... Klasket he deus an ONU gouzoud ped miliard vije ezomm, ewid reiñ boued, lojeis, deskadurezh ha louseier da oll ezommeg ar bed-oll. E c'heller kontañ 17 miliard a zolaroù beb bloaz... Ha pa ouezer ez a kement-se beb pemzgetez d'ober armoù, ez éus peadra d'en em soñjal.

P.V. : Ha memestra emañ a-eneb en em savfe dre ar feulster an dud wasket-se ?

J.K. : Pe 'vije er broioù-se, pe 'vije amañ e Breizh, heñvel eo da'm soñj. Ewidon, ar stourm dieubiñ ne zle ket bezañ feulz. N'on ket a-du gant ar stourm feulz, zokén 'eneb d'ar c'hapitalism... Bez e c'hellan kompren perag eh en em lak tud so d'ober gant ar feulster, evel ma teuan a-benn da gompren perag e vez tarzhadennoù gant an FLB. Ewid ar re-mañ, difennet 'm eus anezo, n'eo ket ewid ar pezh o deus gwraet, med peogwir int bet barnet dirag Lesvarn Surentez ar Stad, ha kentoc'h ewid o mennosioù. Med adlavared a ran n'on ket ewid assantiñ d'ar feulster evel benweg dieubiñ.

P.V. : Traou all ne blijont ket dit

ANT JIL KILLIVERE

en arme ?

J.K. : Bez ema ar pezh a vez gwraet « dissuasion nucléaire » anezañ, a gavan sod pitilh... Peogwir e komzomp eus feulster, ez eo red degass da soñj ar pezh a lavare **Barre** d'an 18 a Vezheven 77 : an « dissuasion » wellañ ewitañ zo c'hoazh lakaad fuseennou da vont war ar c'hêrioù bras eus ar vro enebour. Se zo kemer an dud sivil evel ostajed. Daoust ha n'eo ket **Barre** ar brassañ « terroriste » ?... Lakaet ez eus bet iwe bombezennoù atomik da darzhañ er « Pacifique ». Abalamour da gement-se ez eus pewarzeg Tahisian en toull e Paris, peogwir e fell dezo bewañ en o bro, heb ma vije red dezo gousañv kement hag a vez degasset gant an drevadenourien o tont eus Bro-C'hall : an alkoolegezh, ar gisti... Distrujet eo bet o sewenadur iwe. Hag e teu war ar marc'had stlabez ar skinoberius-ter... N'on ket a-du kennebeud e vefe gwerzhet kreizennoù nukleel d'ar re a zo gouest da baeañ anezo : gwelet eo bet, da skwer, he deus gallet Bro-India sevel he bombezenn gentañ a-drugarez d'ar greisenn nukleel bet gwerzhet dezi gant ar C'hanada. Setu, a-benn ar fin, gwerzhañ kreizennoù nukleel a dalvez kement ha gwerzhañ bombezennoù atomik.

P.V. : Med, ewid un den yaouank, ez eo an arme ur bloawezh koñje dreistoll, n'eo ket ?

J.K. : Ober e goñje zo bezañ er skol. Ar bloawezh koñje zo ur bloawezh skol ouzhpenn, ha n'eo ket an heni di-zañjerussa. Skol an arme zo skol ar fallokratelezh : dispris ewid ar merc'hed forzh pegement, deskiñ evañ, en em enoeiñ, bezañ tud sod prest da zegemer n'eus forzh petra.. Ne lavaran ket eo tud sod toud ar re a ra o c'hoñje : meur a heni, o tont er maes goude bloaz, a gemer perzh er stourm en-dro. Lod all zokén a stourm e-diabarzh an arme, e-barzh ar c'homiteoù soudarded. Mes, dre vras, ez eo an arme ur skol ewid deskiñ sentiñ. Sentiñ heb lavared grik. Kement-se zo pouesus tre ewid ar batroned warlerc'h : aessoc'h 'vez dezo lakaad an dud da blegañ e-barzh an usinioù...

A-benn ar fin, da gentañ ez eo va stourm evel objektour a goustiañs ur stourm da lakaad kaoud doujañs ewid gwirioù an den. Ouzhpenn-se e kemeran perzh evelse e-barzh ar stourm eneb ar c'hapitalism, peogwir e welan mad ez eo an arme un aosadur hag a zo diasez ar vourc'hiselezh, rag n'eus nemed an arme a c'helle miroud nad afe ar galloud digant ar vourc'hisien.

P.V. : Amañ e Breizh e teu an arme da gemer ur plass brassoc'h-

brassañ bemdez. Evel Breizhad, petra' soñjes ?

J.K. : Amañ e Breizh e weler mad, abaoe pellig awalc'h, ez a tachenn Vreizh pe gant an douristelezh, pe gant an EDF, ha dreistoll gant an arme. Etre Brest ha Kraon, ema an aotchoù etre krabanoù an arme... Douar Breizh a ya kuit, evel heni al Larzac, da skwer.

P.V. : Petra' chañch c'hoazh pa zegouez an arme ?

J.K. : Ar sperejoù ! N'ouson ket ha 'm bo kalz a skoazell digant tud Vreizh, dreistoll e-kichen Brest, gant an niver bras a dud a zo o vevañ diwar an arme. 220 000 a Vretoned zo bet lazhet epad ar bresel pewarzeg, ha bremañ, pa seller douzh ekonomiezh ar vro, e weler ez eus aet ul lodenn vad eus an dud e-barzh an arme, pe e-barzh ar mererezh-Stad...

P.V. : Neuse, degass labour a ra an arme ?

J.K. : Ya, gwir eo. Bez' ema arsenal Brest, ar chantieroù-bigi en Oriant hag e Sant-Naser. Eveljust. Mes, me n'on ket a-du e vefe lakaet da dalvezoud un arguzenn sort-se, rag, ma 'z aer gant an hent-se, n'eus forzh petra zo mad ewid degass labour, memes ar sevel kreizennoù nukleel.

P.V. : Komz a res iwe eus poues an arme war spered an dud ?

J.K. : Ya, ha se zo un afer a sewenadur. Teus kén med gweled poues an arme war c'hallekadur Goueled-Leon. Gallekaet eo bet ar bro ganti, ouzhpenn m' he deus degasset ar « spered soudard », evel en Tahiti hiziw.

P.V. : Implij a res ar brezhoneg ewid da stourm, e-diabarzh savadurioù gall ?

J.K. : Aessoc'h eo eveljust stourm e galleg, peogwir ez eo ar galleg yezh an oll, pedost. Med hiziw e ranker kaoseal ha stourm e brezhoneg... N'eo ket gant an tankoù, ar fusuilhoù, nag ar vombezenn atomik eo e talc'h krog ar vourc'hisien e-barzh ar galloud. Dre ma 'z eo sentus an dud ne lavaran ket, dre ma ne ouezont ket lavared « nann »... Deskiñ brezhoneg zo dija lavaroud « nann », ha stourm e brezhoneg zo lavaroud « nann » diw wech... Da skwer ma 'z afe ar sindi-

kalisted e brezhoneg dirag al lesvarn, o dije kalz muioc'h a boues. Ar yezh n'eo ket ar yezh nemedkén. Ouzhpenn ar mennosioù, ema poues politikel ar yezh. Me 'soñj e tleer klask lakaad ar stourmoù da glotañ an eil re gant ar re all. Hag amañ, ur goulenn gwraet e brezhoneg ewid bezañ degemeret evel eneber a goustiañs a vo un tamm mat talvoudussoc'h eged ma vez gwraet e galleg.

P.V. : Ar yezh eo a ra al liamm etre ar stourmoù ?

J.K. : Ya, ha seul vuioch a drous a vo diwar va fenn, seul ziaessoc'h e vo lakaad ahanon en toull. Lakaad anad e-barzh sperejoù an dud ez eo liammet kenetreso an oll stourmoù (ar yezh, an nukleel, al labour-douar...), se zo un dra a-boues bras, ur c'hammed bras eo warzu ar sokialouriezh wirion.

P.V. : Un arouez out neuse ?

J.K. : Se zo bet lavaret gant tud so, ya. Med dañjerus tre eo ewid ar gouarnamant e vefe kavet tud o stourm war veur a dachenn.

P.V. : Nerzh ar yezh a dalvez nerzh ar fusuilhoù neuse ?

J.K. : Me 'gav din, ya. Med, da gentañ, ewidon-me eo red din ken-nig un dra bennag all. N'hellan ket lavared : « Nac'h a ran an arme ; med me ran netra ahendall ». Ken-nig a raomp, ni an objektourien a goustiañs, diorren un emsav nann-feulz ewid en em zifenn. E meur a lec'h eo bet savet an emsav-se : e Bro-India gant **Gandhi**, e Bro-Bulgaria eneb d'an Nazied, en Danmark, pe tostoc'h memes e Plogoñv. Bez' ema Praha, ha Buenos-Aires a c'hellfe lakaad ahanon nec'het. Med, da'm soñj, ewid stourm a-eneb ar c'hapitalism er mare-mañ, ez eo red diorren ur stourm nann-feulz.

P.V. : Mes bez' ema ar sindikajoù hag ar strolladoù politikel ?

J.K. : Ne raont ket o labour, peogwir ne sachont ket an dud d'ober traou. Chom a ra stourm ar sindikajoù hag ar strolladoù politikel war dachenn an « nann », lavaroud « nann » ha goulenn traou. Da'm soñj eo red kroiñ traou, evel ma 'z eo bet krouet **Diwan**, evel ma 'z eus bet krouet kooperativoù... Ur bern traou zo da sevel, ha se zo lavaroud « nann » en em doare pleustreg, mar kares.

P.V. : Setu neuse an hent a gen-niges ?

J.K. : Ya, med da'm soñj ez eo ar youl a zo red kaoud. 'Gis m' en deus lavaret **Becam** : « ur bobl a gustum en em gannañ zo un bobl bew ataw ». Med en em gannañ gant ar genoù hag ar spered. Ne welan tamm ebed sevel ar sokialouriezh gant fusuilhoù.

CAFÉ DES MOUETTES TAVARN AR SKREWED

Guinness diwar ar waskeres

Porzh a goñvers

BREST

Tél. 44.33.21

Pennad-kaos gant Jil Killivere

P.V. : Stourmer out iwe war an dachenn bolitikel ?

J.K. : Sellet e vez ouzhin kentoc'h evel ur stourmer sewenadurel. Med n'eus troc'h ebed tre ar pezh a zo sewenadurel hag ar pezh a zo politikel. Ewidon, n'eus ket tu da vezañ nebtu. Ataw emañ diouzh un tu pe diouzh un all, memes ma ne c'h eus anaoudegezh ebed eus se... Bezañ hiziw o kaoseal brezhoneg hag o stourm ewid ar brezhoneg zo bezañ diouzh un tu, ne vern penaos.

P.V. : Te 'zo 'barzh ar PSU ?

J.K. : Ya, hag e welan koulskoude an dud o vont kuit a-ziwar an dachenn bolitikel, da lavared eo ez eus muioc'h-mui a dud hag a zo distrollad. Da'm soñj ez eo ur fasi, rag se zo ober politikerezh ar gouarnamant penn-da-benn. Da skwer, aet eo an dud da Blogoñv. Bez e oa

eno un toullad tud hag a oa distrollad, tud hag a zo a-du gant ar pezh a vez gwraet, nemed n'int ket urzhiet d'en em gannañ. Bezañ an unan zo ur fasi. Ar strollad zo ur benveg ewid kass ar stourm da benn.

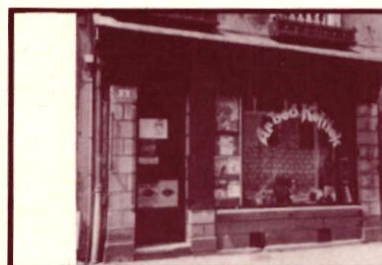
P.V. : Goulenn a res neuse skoazell ar strolladoù politikel ?

J.K. : Ya, ha goulennet 'm eus skoazell kevrenn UDB Goueled-Leon. Gwelet e vez stourmoù e peb lec'h e Breizh : heni an arme, hag e-kichen heni an nukleel, e-kichen c'hoazh heni ar beisanted, ha pelloc'h, heni ar vicherourien. Peb heni a chom en e gorn e hunan, ha padal eo red lakaad da glotañ an oll stourmoù-se assambles. Ar strolladoù o deus ur ragtress politikel a oar ez eo red ren an oll stourmoù-se, hag e chomont disrannet koulskoude.

P.V. : Ha c'hwi, eneberien a goustiañs, daoust hag-eñv ez oc'h urzhiet dirag an arme ?

J.K. : Da gentañ, e klaskimp lakaad ar muiañ possubl a aosadurioù da sevel a-du ganeomp, ha da eil, sevel ur bodag stourm ewid ma vo gellet derc'hel da gass lizhiri o c'houlenn bezañ degemeret evel objektourien, lizhiri savet e brezhoneg, ha kass war raog iwe an emsav a laka tud so da gass en dro o levrioù soudard. Ouzhpenn-se e fell deomp kempenn ur stourmad a-eneb da lesenn 1928 a vir ouzh an dud roiñ bod en o zier d'an eneberien a goustiañs, rag diwar al lesenn-se eo e vezont tamallet.

(Pennad-kaod savet ha kempennet gant **Padrig Gouez**, eus Penn-ar-C'hoad, parres Plabenneg).

AR BED Keltiek

2, str. ar Roue Gralon
KEMPER

*Embannadurioù ha levrioù breizheg
Pladennoù hag artisanelezh kelteg*

Gweltas ar Fur
Tél. 95.42.82

**MAR GOUIT
UN TAMM GALLEG,
LENNIT
«LE PEUPLE BRETON»
IWE...**

Komanantit da gelaouenn
c'hallek an UDB

Le Peuple Breton (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREŠT-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Boutin : 50 L (1)
Skoaz : 70 L (1)
Estrenvro : 60 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant
dre chekenn-bost (1)
dre vandat-lizher (1)
dre chekenn-vank (1)
CCP RENNES 2365-76

ARABAD ANKOUAAD :

BEZ' E C'HELLOMP
KASS « POBL VREIZH »
D'AR SOUDARDED
EWID NETRA :

skrivañ d'ar gelaouenn

Daou levr e koun Boudika

« Boudicca » pe « Boadicea » zo un hanw a gaver e-barzh diw oberenn eus Takitos (Tacitus), an « Annales » (levr XIV, 29-37), hag ar « Vita Agri-colae » (15-16, Buhez Agrikola). An Agrikola-se a oa tad-kàer da d/Takitos endeeun ; ganet er bloaz 40 goude ginivelezh HS, e varwas e 93. Ofissour e oa e-barzh armeoù Roma, hag esel eus strollad-gourc'hemenn Suetonius Paulinus, jeneral meur Roma hag a lakaas ul lodenn vras eus Breizh da blegañ da lesennoù ha da veli Roma : Breizh, da lavared eo Breizh nemeti an amzer-se, Enes Vreizh, Breizh-Veur. Diwezatoc'h e teuas Agrikola da vezañ gouarnour Breizh en hanw Roma ; kreñvaad a reas en enesenn galloud Roma.

Suetonius Paulinus a oa ur jeneral ampart, mes un den kriz, digalon ha didruez, krignet gant ar c'hoant arruoud. Ewid lakaad ar Vretoned da blegañ, e lakaas en e soñj flastrañ kement a chome eus o frankis kozh, ar relijion dreistoll. En enesenn Von (Anglesey, « Mon, mam Cymru », evel ma lavar Kembreis) e oa drouised ha belegesed : petra bennag e oant di-zarm ha di-zifenn, e roas Suetonius Paulinus an urzh d'o lazhañ unan-hag-unan betek an heni diwezañ...

Boudika a oa pried d'ar roue Prasutagos : hemañ a oa e penn meuriad an Ikened, e reter eus Breizh, en ur c'horn-bro (Norfolk, Suffolk) m'ema bremañ Norwich er c'hreis anezañ... Epad ar gouañv 48-49, e oa bet en em savet an Ikened a-eneb d'ar Romaned ; mougañ a reas ar re-mañ an em-savadeg, ha lakaad a resont war an tron Prasutagos, romangar a-grenn.

Merwel a reas Prasutagos e 59, ha setu intañveset Boudika, ha diw verc'h dezi. Lemel a reas ar Romaned he madoù diganti ; skourjezet e voe Boudika, ha palforset he diw verc'h... Dont a reas a-benn d'en em dennañ ha neuse e reas e soñj lakaad ar Vretoned d'en em sevel, oll war-un-dro, a-eneb d'ar Romaned. Er bloaz 61 e kerzhas Boudika gant he Bretoned hag e voe kemeret ha disac'het kêr g/Kamulodunon, e kreisteiz bro an Ikened. Mont a reas Boudika a-benn d'an IXe Lejion, a voe flastret gant

armeoù ar Vretoned, goude un emgann rust er maes digor. Goude-se e voe tapet ha disac'het kêrioù Londinion ha Verulamion. Redeg a reas Boudika warlerc'h Suetonius Paulinus, hag a zalc'he da vont war e gis, beteg ma chomas a-sav war un dachenn dibabet gantañ, ha neuse, krenn, e roas lamm da armeoù Boudika... Kontet eo bet faezhidigezh ar rouanes e daou zoare disheñvel, unan gant Takitos, egile gant Dion Kassios (Istor roman, levr LXII, 1-12)... Trec'het hec'h armeoù a-grenn, eh en em lazhas Boudika en ur gemer ampoueson, ma kreder Takitos ; herwez Dion Kassios, e varwas diwar ur c'hleñved bennag...

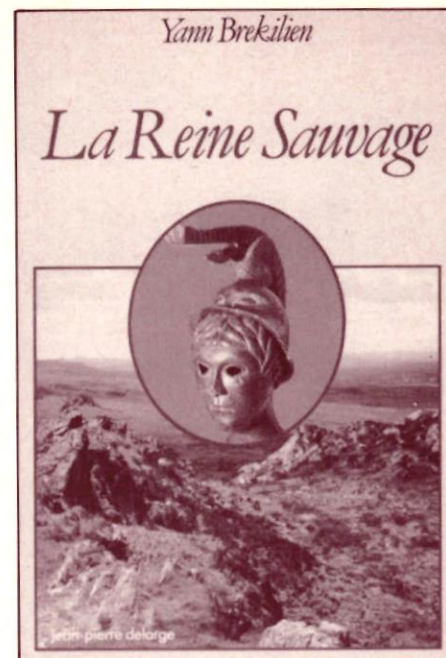
Diwar ar munudoù-se bet legadet deomp gant an istorourien gozh, o deus daou skrivagner a-vremañ savet beb a skeudenn d'ar rouanes emsavet e Breizh-Veur ouzhpenn naonteg kant vloaz so... Diaes eo kaoud daou skrivagner ken disheñvel... Ma ! O daou, heb ma vije bet emglew etreso sur mad, o deus kanet meuleudi da v/Boudika. Yann Brekilien eo hanw ar skrivagner kentañ. Kentañ, peogwir eo bet moulet e levr e mis C'hwevrer diwezañ : ur « romant istorel » eo, ha skrivet e galleg dindan an titl La Reine Sauvage (Editions Universitaires, Jean-Pierre Delarge, 297 p.). Flour meurbed e vez e c'halle gant Yann Brekilien, hag ez eo e romant aes tre da lenn. Diwar arroudennoù ar skriva-gnerien gozh, en deus Brekilien savet un istor hir ha bourrus. N'eo ket sur e vefe istor rik eus an tri-c'hant pajennad-se, eveljust. Da vihanñañ ez int skrivet kempenn, forzh pegement eo bet brawaet Boudika hag he Bretoned leal gant an arzour Brekilien.

Souezhussad tra ! Paol Keineg iwe zo bet broudet da skrivañ gant istor Boudika, kollet ganti an emgann

« L'extinction de quelques tribus calamiteuses ne saurait émouvoir Rome. Suetonius peut ravager l'île verte, la plaine des genêts en fleurs. La Commune peut crever.

Ici, dans les milk-bars et les théâtres d'arrière garde, on cause. On sort les fourrures. L'aube fibreuse sur le pays vacant.

C'est l'été : aphrodites et décapotables dans le bocage sans issue. On attend missionnaires et pick-pockets » (p. 31).

diwezañ, mes pas an enor... Ha perag e komzomp hiziw eus Boudika ? Peogwir ez eo bet kasset da b/Pobl Vreizh an daou levr-se, gouestlet dezi... Heni Paol Keineg zo o paoues dont er-maes. Ma 'z eo dornet Brekilien da skrivañ e komz-plaen, ez eo evel barzh ha gwerzaouer eo ez eo brudet Keineg. E levr newez deuet er-maes (Les Lettres Nouvelles, Maurice Nadeau, hag Editions Papyrus, Paris, 126 p.) n'eus ennañ eta nemed « barzhonegoù », dindan an talbenn : Boudica, Taliesin et autres poèmes. Galleg flour adarre. Mes, na pebezhañ « barzhonegoù » ! Red eo ansav ez eo Keineg ur mailh da lakaad ar gerioù stok-ha-stok, ha da c'houlenn digante un heklew newez ha dic'hortos. Ouzhpenn kement-se, arabad krediñ e chom Keineg da hiraezhiñ d'an amzer gozh. Tamm ebed. Bez ez eo Boudika ewitañ un arouez, ur skwer eus eneberezh ar Vretoned (re an amzer wechall, re an amzer-vremañ) da neb flasterezh (dre an armoù pe dre al lesennoù). Kavoud a ra Keineg an tu da gomz war ar memes tro eus an henamzer hag eus hon amzer-ni, en ur ober gant ur c'hammamzeriañ hardizh :

AR FALZ

kelaouenn drimisieg an Emsav diasezet gant Yann Sohier, bodet ennañ skolaerion ha kelennerion Vreizh a-du gant ur skol vreizheg ha laik gwirion

Lennit Ar Falz ! Komanantit d'Ar Falz !

(40L ewid 4 niv.)

AR FALZ, Str. Kan-Ar-Gwez - 29245 PLOURIN-MONTRouLES
KRP 430-20 H ROAZON

AL LIAMM

ar gelaouenn nemeti o roiñ, 6 gwech ar bloaz barzhonegoù, kontadennoù, pennadoù a beb sort ha keleier 80 pajenn e peb niverenn - Renner : Ronan Huon

komanant : 50 L - Studierien : 35 L
Teñzorier-merour : P. Le Bihan - 16, rue des Fours-à-Chaux
ST-SERVAN 35400 ST-MALO - CCP 5349-06 PARIS

Paol Keineg. Boudica, Taliesin et autres poèmes.

MAURICE
PAPYRUS NABEAU

N'eo ket klassel tamm ebed barzhoniezh Paol Keineg, evel a weler. Bez ez eo e « varzhonegoù » reoù savet diwar ar patrom hanwet « gwerzennoù diharz ». En e levr ez eus e-gis-se 40 « barzhoneg » gouestlet da v/Boudika, kemendall da d/Taliesin ; ar peurrest eus al levr zo bet lakaet gantañ dindan an talbenn Moments. Un tañva eus ar Moments-se, gant ar barzhoneg Pays natal :

« Cet aspect-là des champs en mille morceaux
ne suscite ni tristesse ni enthousiasme.

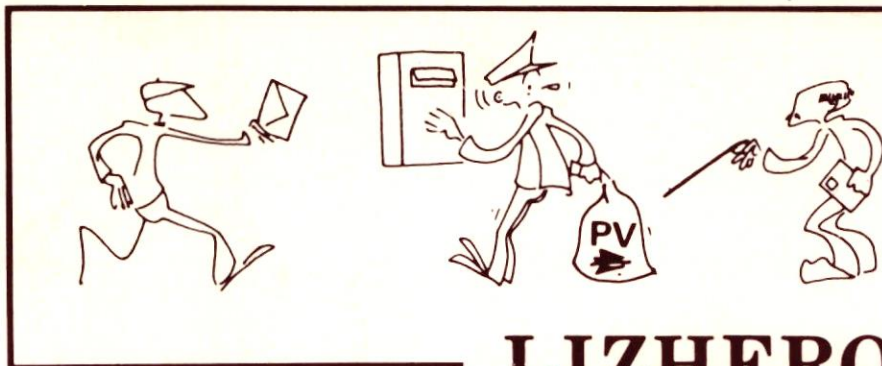
O troupeau de moutons qui toussent, nous
ne sommes pas morts mais nous vivons mal.

Que l'ouvrier de la fabrique sorte de chez lui
Galvanisé !

Dans l'église où Dieu est laid
les saints se dessalent, parlent d'adhérer.

Debout dans la cour, la vieille
sous sa robe noire cache une jambe parfaite »
(p. 103)

Bez e c'hell pezhioù-barzhoniezh sort-se dispiljou da lod martese. Koulskoude, n'heller ket nac'h ez eus e Paol Keineg danvez ur barzh : goveliañ 'ra gerioù, lavarennoù, frasennoù gant un ampartis ha diwar un awen n'int ket eus ar re a vez gwelet bemdez. Deuet eo Keineg a-benn da vestroniañ yezh ar C'hallaoued kenkoulz hag ar C'hallaoued o hunan. Ewitañ da skrivañ e varzhonegoù e galleg, ez eo Keineg ur Breizhad penn-kil-ha troad. Ur barzh eo dreistoll, ha n'eo ket unan manket.

LIZHEROÙ

Kasset ez eo bet da b « Pobl Vreizh » al « lizher »-mañ, ma vefe moulet warni. Barzhoniezh rik eo ar pennad-skrid-mañ, ha setu perag, moarvad, e pign ar skrivagner war uhelderioù ar brezhoneg bras. Ne c'heller ket nac'h o deus ar varzhed gwirioù-ouzhpenn, e n'eus forzh pessort yezh. Hag amañ, en desped da gomz-plaen ar skrid, emamp, ur wech c'hoazh e rouantelezh ar varzhoniezh. Lod eus hon lennerion a c'hello bezañ dedennet gant ur skrid evel hemañ. Re « bobleg » e vez kavet yezh « Pobl Vreizh » a-wechoù, gant lod. Setu amañ eta un tamm digoll ewito. Fiziañs hon eus e plijo ar skrid da veur a heni, rag, ewiti da vezañ chomet epad kantvejoù e-barzh tier ar re baour, e oar yezh kozh ar vro sevel, a-denn-askel, ha pignad uhel en oabl, ha tostaad douzh an heol...

LIZHER D'AN ABER AC'H

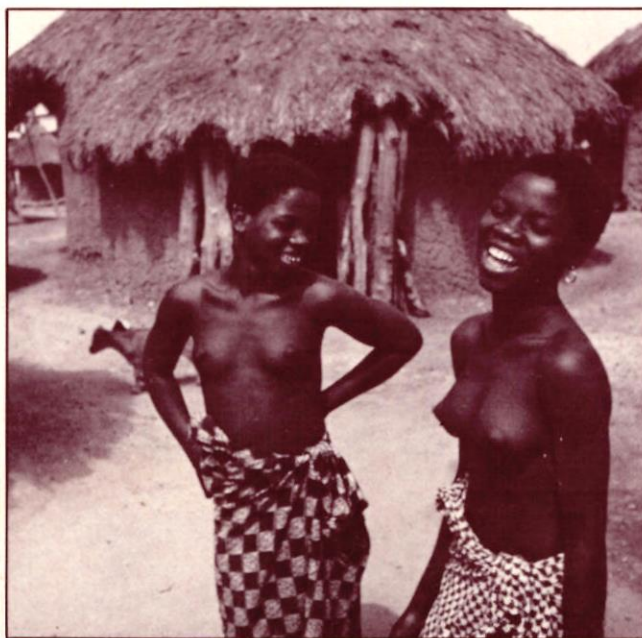
Aber Ac'h, splannder divarwel bet siellet en tamm douar bamus, e lec'h ma c'hoari karantez an douar hag ar mor dibaoues, en ur fest alaouret ha damc'hlas, en un trec'h sioul uhelaskellet. Kelc'henn sebezus da dorgennoù melen a zo enno heklew meur da emgannoù tremenet. Ar wezenn, e klod hon heol em

hej goustadig, o soñjal er festoù a zo bet. Klewoud a ran o kanañ en eflennoù hesson e-kichen an halegenn arc'hantet, el lanneier gouez, hon oll awelioù pagan. Hag e welan mesk ha mesk enno gant traezh da aodoù o nijal, poultrenn hon harosed, skeud va hendadoù, ha ludu hon doueoù !

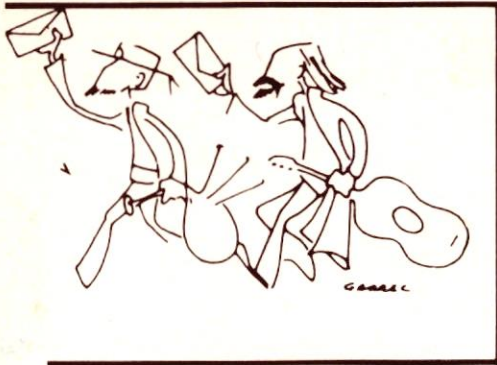
Trousouigoù birwidig a glewan e 's tigenvez, a vrassa un hordenn a c'harmoù en tousmac'h, d'ar poent m'en em zistag da gein en nos lorc'hus, pa ziskenn hor mestr ruz tan, dirag da zivorzhed digor frank.

Sakramantiñ a ran ennout gant ur gridienn ledan, kawell mojennel a nerzh sioul. Pirc'hirin hunvreour, birvilh ennañ, en aer kravezel en dro din e tanvaan da gentel. Me zo unan gant va zadoù bet speredeg awalc'h ewid dilestrañ amañ kantvedoù 'zo. Ganit-te en em santan kozh a-wechoù, a vil vloaz !

Da gorf soubl, war gostez Plougerne ha Lannilis, gant ul lañs ressis ha prederiet en em ziroll diragon evel ur wagenn seder. Leweson anad ur furm roueel a gresk ennout gant un nerzh dispart. Da gorf krenn, bew, luskellus e frondoù, a zegass un doues newez e sirk trellus ar vro. Klewoud a ran a daol trumm o kanañ, prof frank ha

Newez so eo bet kasset ar gartenn-mañ da b/POBL VREIZH, eus an Aod Olifant. Kasset eo bet gant unan eus ar re a ra wardro POBL VREIZH, pa ne vez ket war vor. Rag un den a vor eo JAKES. Ha pa vez o reddeg bro, e chom leal d'e b/POBL VREIZH, hag aketus da gass dezi kartennoù eus pewart c'horn ar bed.

KALED AL LESENN...

N'eo ket e vefemp a-du gant doareoù an FLB ; tamm ebed : henn lavared hag embannet hon eus meur a wech. Kavoud a ra dimp ema ar baotred — a zo, pe a zo bet — oc'h ober gant ar gwall-nerzh, e-barzh un hent dall. Ma vije bet un emsav da zont diwar an armoù, ar fusuilhoù hag an tarzhadennoù, e vefe deuet a-benn bremañ...

Sed e vez lakaet re an FLB da dremen dirag les-varn Surentez ar Stad. Hag a-benn bremañ o deus paket ar re damallet meur a vloawezh toull-bac'h. Bez e c'heller lâred ez eo ponner ha rust dorn ar justiss c'hall. Daoust hag-efiv e vo ken ponner ha ken rust pa vo gouezet, a-benn ar fin, piw zo kaos eus marw **de Broglie**, hag eus emlazh **Boulin** ?

Ne vern penaos, petra bennag e soñjomp o deus faset re an FLB, e talc'hont da vezañ tud, ha n'eo ket chass arajet... Hag ouzhpenn kement-se, Breizh he hunan a bak he fegement e-barzh an afer. War zigarez kastizañ tud hag a zo kablus herwez al lesenñ c'hall, e vez roet ur flac'had pe ziw da Vreizh war ar memes tro. Da Vreizh, da lavared eo d'ar Vretoned a zo oc'h ober Breizh, hag a soñj, lod anezo ataw, e c'hellont servijañ o bro heb kaoud mezh eus o fersonelezh ; Breizh eo o bro, hag ar Frañs ar Stad m'eo staget o bro douti — bete vremañ ataw da vihanañ. Bez e c'hell eta ur Breizhad kar-e-vro stourm ewiti, goulenn muioc'h a frankis ewiti, arsa, an emrenerezh, en ur chom e-diabarzh ar frammoù gall hag en ur sentiñ douzh al lesennoù gall. Peogwir n'eus ket tu, herwezomp, d'ober 'mod-all.

Ar Breizhad kar-e-vro-se n'hell ket chom heb gweled e vez roet flac'hadoù da Vreizh pa vez barnet ur bagad bennag eus re an FLB... Lod eus ar re-mañ ne fell ket dezo komz galleg dirag al Les-Varn. Kement-se ne blij ket tamm ebed da bennrener al Les : hemañ n'anavez, ha ne fell dezañ anavoud nemed ur yezh, heni ar Stad : ar galleg... An doare da rentañ kont eus an odiañsoù ne vez ket dalc'hmad eus ar strishañ neb-tuegezh. Dre ma soñjomp n'eo ket lenne-rien **Pobl Vreizh** gwall aketus da lenn **Le**

Figaro (« Sans la liberté de blâmer, il n'est pas d'éloge flatteur »), ha dre m'eo bet lakaet din dindan ma daoulagad niverenn ar yaou 6 a vis Du (ya, diwezad ema **Pobl Vreizh** ganti er wech-mañ), 'm eus bet tro da lenn (p. 6) e oa bet, en odiañs kentañ « des vociférations en breton »... ; ha c'hoazh : « les défenseurs soutiennent que leurs clients ne peuvent exprimer les nuances de leur pensée que dans la langue de leurs ancêtres »... « Au milieu d'une grande confusion on entend des injures en français et en breton »... Eürusamant ez eus bet « des injures en français » iwe, rag, anes se, ne vefe bet ar brezhoneg nemed yezh an traou divalaw. Pe lu. Rag an addisklêriadenn diwarbenn « la langue de leurs ancêtres » a denn, a-benn ar fin, d'ar goaperezh. Memes mod pa vez komzet e brezhoneg eus « yezh kozh hon tadoù » (kenkoulz all e c'hellfed komz eus « yezh hon tadoù kozh »). Blas ar c'hozh a gaver war al lavarenn-se, distaget pe e galleg pe e brezhoneg. Lakaet e vez ar brezhoneg, pa vez komzet diwar e benn er mod-se, e-toues an traou achu, e-mesk ar folklorachoù, mad ewid furlukined. Ha pa vefe gwir ez eo ar brezhoneg ur c'hozh tra achu, e vefe red c'hoazh displegañ ar perag hag ar penaos eus un achuamant sort-se. Ha n'eo ket ober goap. Ase 'ma ar flac'hadoù a vez roet da Vreizh, e-sêr barn deg a baotred aet e-barzh un hent dall a-dra-sur, mes piw zo kaos ? Pevare e c'hell Breizh evel Breizh komz en he hanw dezi he hunan, ha beteg en ur yezh n'eo ket sebeliet c'hoazh?

Ema re an tu kleiz gall o'n em lakaad war ar renk ewid ar votadeg da zilenn President ar Republik. Ha n'eo ket heb poan. Lakomp e vefe dilennet unan anezo da Bresident. Daoust hag e ray e soñj diskar ar c'hozh « Les-varn Surentez a Stad »-se ? Un aoadur diamzeret eo, bet kavet mad da vare bec'h bras bresel an Aljeri, da lâred eo en ur mare ma oa un doare bresel sivil er Frañs. Ma 'z eus un dra hag a zlefe bezañ achu gantañ, ez eo gant al Les-Varn daonet-se.

F.M.

Yann-Bêr Tillemon

RADIO - U.D.B.
Tel. (16.98) 80.18.47

**E-KREIS RENKENNADOÙ
KERMARIO E KARNAG**

*

50 Artisan eus Breizh o tiskouez o labourioù
bemdez eus 10^e mitin da 10^e nos

Podoù - Gwiaderezh - Ler - Goulouennoù - Mein-beneres
Houarn govelet - Liwadurioù - Seiz - Akwarellennoù
Brawigoù - Gwer neudennet - Kisellerezh - Krec'hin

Paperenn ewid goulenn mont e-barzh

UDB

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Goulenn a ran moneu e-barzh Unvaniezh Demokratel Breizh

D'an (d'ar) 19

Sin :

Da gass en-dro
(troc'het pe adskrivet) da

UDB B.P. 304 - 29273 BREST-CEDEX

Aet eo skuizh ar Vretoned gant geisoù pennoù bras Paris

Degasset zo bet da soñj newez so — d'an 20 a vis Gwengolo e Karaes pa ne ve kén, gant an UDB — pegen truezus, pegen mantrus, pegen mezhus eo stad an traou e Kreis-Breizh... Bez ez eus ase ur pemzeg kanton bennag, stok-ha-stok (petra bennag m'int bet lakaet e-barzh tri departamant) hag a zo evel ur c'hrign-bew e-kreis ar vro. Ur c'hrign-bew, ar ger n'eo ket re greñv : krignet e vez Kreis-Breizh gant ar marw, tamm-ha-tamm... Petra 'glewer ? Skolioù o serriñ, tier-koñvers o vont d'an traoñ, linennoù hent-houarn tennet kuit : ur mell takad e-kreis ar vro o vont da zezerszh... Breizh he hunan zo heñvel douzh un ti prennet an nor anezañ kasi dalc'hmad : ne vez digoret, pe damzigoret, nemed diouzh an hañv ewid degemeret an douristed, pe ewid leuskel ar re yaouank da vont kuit pell diouzh Breizh, da glask al labour e-lec'h ma vez kavet un tamm labour bennag c'hoazh.

Bez ez eo Kreis-Breizh ur skeudenn eus Breizh en he fezh : ur vro dileset eo hon heni, daoust ma 'z eo kreñv an dud enni c'hoazh (embannet ez eus bet newez so ur roll statistikoù hag a ziskouez ema niver ar re gozh o vont war greskiñ en un doare splann, ha dañjerus ewid stad ar vro, 'veljust)...

Reverzhi zu, stourmad Plogoñv, heñchoù roial stanket, aerborzhioù stanket, perzhier ken stanket all : goùd a oar ar Vretoned en em sevel. Ur wech dre vare. Gwech ha gwech all. A heniennoù, peb heni, pe an eil re hag ar re all en o zamm bro. Mes pas gwitibunan. N'eo ket tremenet awel foll ar gounnar war Vreizh en he fezh. N'eus bet nemed barradoù awel.

En ur takad. En un all goude. Tud gwallgountant zo e Breizh, mes n'eus emsav a-yoc'h ebed. Ewid c'hoazh. Ha koulskoude, arabad ober van da vezañ dall, pe vouzar. Ma 'z eo aes awalc'h gweled ar c'hrign-bew oc'h ober e reus e Kreis-Breizh, n'eo ket diaessoc'h ragweled e klasko ar c'hrign-bew-se en em astenn ; honnezh eo lesenn diabarzh ar c'hrign-bew : klask en em astenn muioc'h-mui. Ha kroget eo d'en em astenn, da vont er-maes eus an takad-kreis ha da c'hounid tachenn, beteg tapoud krog e-barzh kêrioù bras an Arvor. Hag amañ ez eo « dilabour » hanw ar c'hrign-bew. Rag ma 'z eo diouzh ar c'his komz eus dilabour (unan eus frwezhennoù c'hwerv an « enka-

denn »), ez eo mad delc'her soñj penaos en deus an dilabour muioc'h a lañs e Breizh eged er peurrest eus ar Frañs, hag e Breizh ez eo reter ar vro an heni zo ar gwashañ tapet bremañ : Bro-Naoned he doa dija ar gwall vrud da vezañ er penn kentañ eus departamantoù Breizh ewid an dilabour ; setu bremañ departamant Roazon o vont eñv iwe e bagad ar re gentañ war ar roll dipitus-se : en ur ober ur bloaz en deus kresket an dilabour eus 20% eno ; mil bennag a blasoù-labour zo bet kollet e « Citroën » Roazon...

Sed e c'heller lâred, heb bezañ tamallet e gaou, ez eo gwall glañv ekonomiezh ar vro. Ar c'hleñved-se, poaniañ 'ra re an tu dehoù da guzhad anezañ. Bez ez eus, ahendall, en dro da Giscard, tud, hag iwe mekanikoù, hag a oar dre bessort tu kemer an traou, ewid diskouez ar perzh kaer anezo, ha lakaad ar perzh divalaw dindan ar mouch. Lâred 'vo dimp, da skwer, e sav, ewid Breizh, da 520 L dre zen, hag ewid ar Frañs en he fezh, da 526 L, ar pezh a vez postet ewid an heñchoù. Da lâred eo ez eo well-wazh ar memes tra. Mes ar pezh na vez ket lâret eo e sav lodenn ar Stad da 210 L hebken ewid Breizh, ha da 259 L ewid ar Frañs. N'eo ket heñvel ar jeu tamm ebed, hag e vez red d'ar parresioù, d'an departamantoù, d'ar rannvro diyalc'hañ ar pezh a vank. Hag o deus ranket ar « c'henstrolladoù lec'hel »-se paeñ taossoù ouzhpenn ewid an hent-houarn, ar gas naturel, ha traou sort-se. Hag e oa bet lâret d'ar Vretoned e vefe « roet » dezo ur rouedad heñchoù heb he far. Pell ema Yann diouzh e gaseg... Heñvel eo an traou ewid pezh a sell douzh ar primoù a vez « roet » d'ar rannvroioù ewid an diorroadur anezo ; 800 milion a oa da vezañ ingalet etre an oll rannvroioù (lakaet er maes heni Paris hag an trowardroioù) ; da Vreizh ez eus bet roet 54 milion, ar pezh a zo justig e-keñver ar boblañs anezi... Forzh penaos, gweled a raer pegen touellus eo ar pezh a vez gwraet « demokratelezh c'hall » anezañ : ur sistem politikel ma vez gwraet enni dre alusennoù, ma vez sellet douzh Breizh ennañ evel ur « vengleuz » a labourerien doñv ha paeet fall, hag evel un dachenn viret ewid an douristed hag an arme...

N'eus ket hanw ebed kén eus ur ragtress ewid ar rannvroioù gant Giscard hag e re. Arabad disoñjal eo, eñv, Giscard, en doa lakaet de Gaulle

da c'hwitañ gant e referendum war ar Sened hag ar rannvroioù e 1969. Fall e oa ar pezh a gennige « an heni bras », ha falloc'h c'hoazh an doare ma oa red en em gemer ewid lâred dezañ e oad « a-du » pe « a-eneb ». Med kant gwech gwashoc'h eo an traou bremañ. Taolet eo bet ar rannvroeladur d'ar blotoù gant Giscard ; achu. Bremañ e komzer eus « kreskiñ galloud hag efed an departamantoù »... Komz a raer iwe eus ur c'hempoues newez da gaoud etre ar C'hornog hag an « Trede Bed ». Mad tre. Med, daoust hag-eñv n'ema ket Giscard hag e re, assambles gant merourien ar c'hapital, o klask bezañ mestr gwelloc'h c'hoazh war broioù paour an Trede Bed, ha kaoud enne labourerien doñvoc'h, sioulloc'h, gouest da lâred « Bennozh ha trugarez » d'ar re a douso anezo. Daoust hag-eñv n'ema ket paotred « ar c'hempouezh newez » o klask rastellad muioc'h a arc'hant c'hoazh, diwar-goust peorien an Trede Bed en dro-mañ. Dija e weler rochedoù, brageier, boteier gwraet e Hong-Kong pe e Singapour lakaet e gwerzh dre amañ, hag e ouezer ervad penaos e vez paeet ar vicherourien a vez oc'h ober ar varc'hadourezh-se...

Hag e komzer neuse eus strishaad al liwe-bewañ. Ewid gounid piw ? Ewid kreskiñ niver an dud dilabour, a-dra-sur, ewid diaessaad ar jeu e-barzh ar broioù a-gostez evel Breizh. Piw a baio ar fakturenn newez-se ? Labourerien Vreizh ur wech ouzhpenn.

Disrannet eo an tu kleiz gall, ken'ez eo ur vezh. Disrannet eo iwe ar sindikajoù. Piw a c'hell c'hoarzhin laouen ? Re an tu dehoù hag a zo e penn an traou, hag a chomo, ma ne zeu ket un tamm skiant vad, un tamm furnezh da baotred an tu kleiz.

Ur vezh eo evelato gweled an disrann-se e Breizh. Breizh hag ar Vretoned eo a baeo pris uhel an tabut-se. N'o deus netra da c'hounid gan an « emgann a bennoù bras »-se. Poent eo achuiñ gant tabutoù sort-se, tabutoù mad ewid pennoù bras Paris martese, mes fall pud ewid ar Vretoned. Aet int skuizh gant geisoù ha jestroù tud hag a lavar ez int eus an tu kleiz, med a vez gwelet alies o c'hoari ur jeu heñvel mat douzh heni re an tu dehoù.